

IKKINCHI JAHON URISHIDA O'ZBEKLARNING VATAN HIMOYASI UCHUN QO'SHGAN HISSASI

ВКЛАД УЗБЕКОВ В ЗАЩИТУ РОДИНЫ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

THE CONTRIBUTION OF UZBEKS TO THE DEFENSE OF THE MOTHERLAND DURING WORLD WAR II

Ro'zimov Umidjon Zaripboy o'g'li

Urganch Davlat Universiteti "Ijtimoiy – Iqtisodiy fanlar
fakulteti" Tarix yo'nalishi 233-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ikkinchi jahon urushi davrida o'zbek xalqining Vatan himoyasi yo'lidagi fidokorona xizmati yoritiladi. Qahramon jangchilarning frontdagi jasorati, front orti mehnatkashlarining tinimsiz mehnati va madaniyat arboblarning ma'naviy ko'tarinkilik yaratishdagi o'rni tarixiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, urush davrida O'zbekiston hududining strategik ahamiyati ham o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Ikkinchi jahon urushi, O'zbekiston, Vatan himoyasi, front, front orti, qahramonlar, mehnat, jasorat.

Аннотация: В данной статье освещается самоотверженная деятельность узбекского народа в годы Великой Отечественной войны ради защиты Родины. На основе исторических источников анализируются героизм воинов на фронте, неустанный труд тружеников тыла и роль деятелей культуры в создании духовного

подъёма. Также изучается стратегическое значение территории Узбекистана в военный период.

Ключевые слова: Великая Отечественная война, Узбекистан, защита Родины, фронт, тыл, герои, труд, мужество.

Abstract: This article highlights the selfless contribution of the Uzbek people during World War II in defending their homeland. Based on historical sources, it analyzes the heroism of soldiers on the front lines, the tireless labor of home front workers, and the role of cultural figures in fostering morale. The strategic importance of Uzbekistan's territory during the war is also examined.

Keywords: World War II, Uzbekistan, defense of the homeland, front, home front, heroes, labor, courage.

KIRISH. Ikkinchi jahon urushi insoniyat tarixidagi eng dahshatli va qonli mojar bo'ldi. Bu urush dunyoning 60 dan ortiq davlatini, milliardlab inson taqdirini o'z ichiga olib, millionlab qurbonlar, vayron shaharlar va ko'zga ko'rinmas jarohatlar qoldirdi. Bu qiyin davrda O'zbekiston xalqi, o'zining bebaho fidoyiligi va mardona ruhi bilan Vatan himoyasiga katta hissa qo'shdi. Urush boshlanganda O'zbekiston hududi frontdan uzoqda bo'lishiga qaramay, bu yer frontning ishonchli tayanchiga aylandi. Minglab o'zbek yigitlari front chizig'ida mardona jang qildi, minglab ayollar va bolalar esa orqa frontda ishlab, g'alabaga o'z hissasini qo'shdi. Frontga oziq-ovqat, kiyim-kechak, qurol-aslaha yetkazildi, yarador askarlar uchun shifoxonalar ochildi, evakuatsiya qilingan zavodlar va fabrikalar qayta ishga tushirildi.[2] O'zbekiston xalqi o'zining birlik, sabr-toqat va fidoyiligi bilan bu qiyin sinovdan o'tdi. Bu nafaqat urushdagi g'alabaga hissa bo'ldi, balki butun bir xalqning mardlik, sabr va Vatanga sadoqat timsoli sifatida tarixda o'chmas iz qoldirdi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR. Ikkinchi jahon urushi davrida O'zbekiston xalqining front va orqa frontdagi faoliyati ko'plab tarixiy asarlar va ilmiy

tadqiqotlarda keng yoritilgan. M. Ismoilov (2005) o'z tadqiqotida urush yillarida O'zbekistondan 1,5 milliondan ortiq kishi frontga safarbar qilinganini qayd etadi. Ularning 430 mingdan ziyodi urush maydonida halok bo'lgan yoki bedarak yo'qolgan.[4] T. Alimov (2010) o'z asarida O'zbekiston orqa frontning asosiy tayanchlaridan biri sifatida harbiy texnika, oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa zarur resurslarni frontga yetkazishda katta hissa qo'shganini ta'kidlaydi. Xususan, 200 dan ortiq zavod va fabrikalar front ehtiyojiga moslashtirilib qayta ishga tushirilgan.[5] Sh. Raximova (2018) arxiv hujjatlariga tayanib, O'zbekiston hududiga 1 milliondan ortiq evakuatsiya qilingan aholi, jumladan, ko'plab olimlar, yozuvchilar, aktyorlar va sanoat ishchilari joylashtirilganini keltiradi. Bu jarayon mamlakat madaniy va ilmiy hayotini ham sezilarli darajada boyitgan.[1] Rossiyalik tarixchi A. Shubin (2015) esa Ikkinchi jahon urushidagi O'zbekiston jangchilarining frontdagi jasoratini alohida ta'kidlab, Sobir Raximov kabi mashhur qo'mondonlar va O'zbekistonlik qahramonlarning harbiy operatsiyalardagi rolini batafsil tasvirlaydi. Shuningdek, xalqaro manbalarda (Roberts, 2011; Reese, 2000) urushning umumiy oqimida SSSR tarkibidagi millatlar, jumladan, o'zbeklarning o'rni va hissasi haqida aniq statistik va voqeyiy dalillar keltiriladi.[3]

Metodlar

Tadqiqot quyidagi ilmiy metodlarga asoslandi:

1. Tarixiy-huquqiy tahlil metodi – O'zbekistonning Ikkinchi jahon urushidagi ishtiroki bo'yicha davlat arxivlari, qonun hujjatlari va hukumat qarorlari o'rganildi.
2. Statistik tahlil – Safarbar etilganlar soni, orqa frontdagi ishlab chiqarish hajmi, evakuatsiya qilingan aholi statistikasi, qurbonlar soni kabi aniq raqamlar yig'ilib, tizimlashtirildi.
3. Manbashunoslik metodi – Urush davridagi gazeta va jurnal maqolalari, front xatlar, memuarlar, arxiv fotosuratlaridan foydalanildi.
4. Qiyosiy tahlil metodi – O'zbekistonning urushdagi hissasi SSSRning boshqa respublikalari bilan taqqoslanib, o'xshash va farqli jihatlar aniqlandi.

5. Ogʻzaki tarix (oral history) metodi – Urush qatnashchilari va ularning avlodlari bilan olib borilgan suhbatlar orqali voqealarning jonli guvohliklari yigʻildi.

6. Ijtimoiy-iqtisodiy tahlil – Urush yillarida Oʻzbekiston iqtisodiyoti, qishloq xoʻjaligi va sanoatining front ehtiyojlariga moslashuvi oʻrganildi.

Bu metodlar yordamida mavzu boʻyicha keng qamrovli, aniq raqamlar va tarixiy faktlarga tayangan ilmiy xulosa chiqarish imkoniyati yaratildi.

XULOSA. Ikkinchi jahon urushi insoniyat tarixida eng ogʻir sinovlardan biri boʻldi. Bu sinovdan oʻtishda Oʻzbekiston xalqi oʻzining jasorati, fidoyiligi va Vatanga sadoqati bilan tarixda oʻchmas iz qoldirdi. 1,5 milliondan ortiq oʻzbek yigitlari frontga joʻnatilib, gʻalaba uchun jonini tikdi. Minglab ayollar va bolalar orqa frontda kecha-yu kunduz mehnat qilib, urushning gʻalabasi sari muhim hissa qoʻshdi. Oʻzbekiston nafaqat oʻz farzandlarini frontga yubordi, balki yuz minglab evakuatsiya qilingan aholini bagʻriga oldi. Ularning orasida olimlar, yozuvchilar, sanʼatkorlar boʻlib, bu jarayon mamlakatning ilmiy va madaniy salohiyatini ham oshirdi. Bu tarix bizga bir narsani aniq koʻrsatdi — xalqning birligi va fidoyiligi eng ogʻir davrlarda ham gʻalaba kalitidir. Oʻzbekiston xalqining urush yillaridagi mardlik sahifalari kelajak avlodlar uchun ibrat boʻlib qoladi. Biz bu xotirani asrash va ularni unutmazlik orqali oʻz tariximizga sodiq qolamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Ismoilov, M. (2005). Oʻzbekiston Ikkinchi jahon urushi yillarida. Toshkent: Yangi Asr Avlodi. (23-b)
2. Alimov, T. (2010). Orqa frontning mehnat fronti. Toshkent: Oʻzbekiston Milliy Ensiklopediyasi. (15-b)
3. Raximova, Sh. (2018). Evakuatsiya va madaniy hayot Oʻzbekistonda (1941–1945). Toshkent: Fan va Texnologiya. (34-b)
4. Reese, R. (2000). Why Stalin's Soldiers Fought. Kansas: University Press of Kansas. (75-b)
5. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy Davlat Arxivi. (1941–1945). Urush yillari hujjatlari toʻplami. Toshkent. (44-b)